

# LANDRAPPORT TIL NORDISK MINISTERRÅDS MIGRASJONSUTVALG

OKTOBER 2004

## INNHold

|     |                                                                      |    |
|-----|----------------------------------------------------------------------|----|
| 1.  | INNLEDNING .....                                                     | 2  |
| 2.  | ASYL OG INNVANDRING .....                                            | 2  |
| 2.1 | Asylankomster og saksbehandling .....                                | 2  |
| 2.2 | Enslige mindreårige asylsøkere .....                                 | 2  |
| 2.3 | Mottak .....                                                         | 3  |
| 2.4 | Overføringsflyktninger .....                                         | 4  |
| 2.5 | Bosetting .....                                                      | 4  |
| 2.6 | Lov- og forskriftsendringer på asyl- og innvandringsfeltet .....     | 4  |
| 2.7 | Tilbakevending .....                                                 | 6  |
| 2.8 | Retur .....                                                          | 6  |
| 2.9 | Spesielt fremtredende problemstillinger .....                        | 7  |
| 3.  | INTEGRERING .....                                                    | 8  |
| 3.1 | Introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere .....                 | 8  |
| 3.2 | Lov mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion mv .....   | 8  |
| 3.3 | Ny lov om statsborgerskap .....                                      | 9  |
| 3.4 | Stortingsmelding om mangfold gjennom inkludering og deltakelse ..... | 10 |
| 3.5 | Nye initiativ på integreringsområdet .....                           | 11 |
| 4.  | FAMILIE- OG KJØNNRELATERTE SPØRSMÅL .....                            | 13 |
| 4.1 | Tvangsekteskap .....                                                 | 13 |
| 4.2 | Kjønnslemlestelse .....                                              | 13 |
| 4.3 | Handel med kvinner og utenlandsprostitusjon .....                    | 14 |
| 4.4 | Vold mot kvinner .....                                               | 14 |
| 5.  | ARBEID .....                                                         | 14 |
| 5.1 | Situasjonen på arbeidsmarkedet .....                                 | 14 |
| 5.2 | Innvandrerne situasjon på arbeidsmarkedet .....                      | 15 |
| 5.3 | Politikk og tiltak i arbeidsmarkedsetaten .....                      | 15 |
| 5.4 | Arbeidsmiljølovgivning .....                                         | 15 |
| 5.5 | Rekruttering .....                                                   | 15 |
| 5.6 | Kunnskap om etterkommeres deltakelse i arbeidslivet .....            | 16 |
| 6.  | AVSLUTNING .....                                                     | 16 |

## **1. INNLEDNING**

Norges landrapport bringer en oppdatering av politikken og arbeidet på utlendingsfeltet ved utgangen av september 2004. Rapporten er en oppdatering av vår forrige rapport fra april 2004. Familie- og kjønnsrelaterte spørsmål er for tiden et sterkt fokusert område i norsk integreringspolitikk, og vi har valgt å samle de i et eget kapittel. Regjeringen fokuserer på målet om å redusere tilstrømningen av asylsøkere uten behov for vern i Norge, samtidig som forpliktelsene i forhold til internasjonale konvensjoner som sikrer beskyttelse for flyktninger oppfylles.

## **2. ASYL OG INNVANDRING**

### **2.1 Asylankomster og saksbehandling**

I 2003 søkte 15 600 personer om asyl i Norge. Dette var en nedgang i forhold til året før, men var likevel det nest høyeste antallet asylsøkere til Norge i et enkelt år noensinne. Etter førsteinstans behandling fikk 585 personer innvilget asyl, mens 2 216 personer fikk opphold av beskyttelsesgrunner og 756 personer fordi sterke menneskelige hensyn talte for det. Til sammen fikk om lag 29 prosent innvilget en form for tillatelse på bakgrunn av asylsøknader som er realitetsbehandlet i Utlendingsdirektoratet (UDI).

De største gruppene asylsøkere i 2003 kom fra Serbia og Montenegro (2 180), Afghanistan (2 050), Russland (1 893) og Somalia (1 601). I første halvår 2004 søkte i underkant av 4 000 personer om asyl i Norge. Dette er en nedgang på 3 000 personer fra samme periode i 2003. Utviklingen tyder på at det i 2004 vil komme færre enn de 10 000 som anslaget var ved årets begynnelse. De største gruppene 1. halvår 2004 var afghanere (663), russere (465), serbere og montenegrinere (398) og somaliere (336). Tidligere år har det vært mange asylsøkere fra land der menneskerettighetssituasjonen generelt betraktes som tilfredsstillende, herunder søkerlandene til EU. Det har imidlertid vært en nedgang i antallet søkere fra slike land i 2003 og 2004.

Saker hvor det i utgangspunktet åpenbart ikke foreligger behov for beskyttelse eller forhold som tilsier at annen type tillatelse vil bli gitt, skal behandles umiddelbart. Utgangspunktet for vurderingen er en differensiering etter søkerens opprinnelsesland..

Fra 1. januar 2004 er det innført en 48-timersprosedyre for behandling av asylsøknader fra personer fra antatt trygge land. I løpet av dette tidsrommet skal det foretas intervju, fattes vedtak, samt at det skal avgjøres om søkeren får bli i Norge under klagebehandlingen og foretas ev. uttransportering av avviste asylsøkere. 48-timersprosedyren skal gi en signaleffekt til potensielle asylsøkere uten et beskyttelsesbehov, rask saksbehandling og rask uttransportering av søkere med grunnløse søknader, samt motivere for retur.

### **2.2 Enslige mindreårige asylsøkere**

Per 1. september 2004 hadde det kommet 298 enslige mindreårige asylsøkere til Norge. Dette representerer en betydelig nedgang fra året før. Nedgangen skyldes trolig en nedgang i antall asylsøkere generelt, og den innarbeidede praksisen med aldersundersøkelser. Av de EMA som er testet hittil i år, viser alderstesting at ca. 80% er antatt 18 år eller eldre. Færre mindreårige asylsøkere gjør at ressursene kan brukes mer konsentrert på de som viser seg å være under 18 år og som får bli.

De fleste enslige mindreårige som kommer til Norge har foreldre og omsorgspersoner i hjemlandet. Undersøkelser viser at mange av barna selv ikke har ønsket å komme til Norge, men kan være sendt hit av andre eller har kommet bort fra familien under flukt. Et prosjekt for bedre metoder for oppsporing av familie igangsettes høsten 2004, og vil legge grunnlag for at flere enslige mindreårige vil kunne vende tilbake til sine familier i hjemlandet.

Bedre oppfølging av den enkelte og kvalitetsforbedring over en bred skala innenfor kommunenes og mottakenes arbeid, er stikkord for flere pågående prosjekter i regi av UDI. I tillegg er det satt i gang faglige nettverk for de som arbeider med flyktninger.

For å få en bedre oversikt over omsorgssituasjonen for den enkelte mindreårige er det utarbeidet en mal for en individuell kartlegging og en tiltaksplan for de ulike etater som er involvert i arbeidet rundt den enslige mindreårige. Dette er et viktig arbeidsverktøy for bedre samordning av informasjon og ivaretagelse av behovene hos den enkelte mindreårige. I løpet av året skal det utarbeides et forslag til ny tilsynsordning for individuelt tilsyn med enslige mindreårige asylsøkere som bor i statlige asylmottak.

Det har vært arbeidet med å heve kommunenes kompetanse i arbeidet med enslige mindreårige, og 7 kompetansekommuner er valgt ut for ekstra satsing på dette området. Videre arbeides det med etablering av en vergeordning, samt flyktningguider for bosatte enslige mindreårige. Hensikten er å styrke deres sosiale nettverk og bedre integreringen i lokalsamfunnet. Det satses også på samarbeid mellom frivillige organisasjoner, innvandrersamfunn og enkeltpersoner fra innvandrer miljøene, for å oppnå en tettere oppfølging av enslige mindreårige og andre unge med minoritetsbakgrunn som bor i storbyene Oslo, Bergen og Drammen.

Enslige mindreårige som bosettes hos slekt skal følges bedre opp, og det er utviklet en håndbok for dette formålet. Den gir bl.a. rettleiding for vurdering av slektens omsorgsevne og muligheter for god bosetting.

## **2.3 Mottak**

Per 1. oktober 2004 bodde det om lag 13 350 personer i 128 statlige mottak. Antallet er på vei nedover fra et rekordhøyt antall på om lag 18 000 personer i oktober 2003 og om lag 15 500 personer per 1. april 2004. På bakgrunn av redusert antall asylsøkere, er en i ferd med å gjennomføre en reduksjon av antall mottak. Det er forventet at antall asylankomster vil falle til i underkant av 10 000 i 2004, mens antallet i 2005 antas å bli om lag 10 000.

Norge har hatt stor asyltilstrømning i perioden 1998 – 2003. Som følge av dette er saksbehandlingskapasiteten og mottakssystemet blitt satt på prøve. I 2003 har det vært et rekordhøyt antall mottak og beboere. Anslagsvis 4 av 5 asylsøkere får avslag på søknaden. Myndighetenes ønsker derfor å redusere tilstrømningen av personer med grunnløse søknader.

Det er satt i gang tiltak for å redusere saksbehandlingstiden og sikre raskere retur av personer med avslag på asylsøknaden. Tilbudet i mottak til ulike grupper asylsøkere er også differensiert. Personer med endelig avslag og som har oversittet utreisefristen, får redusert de økonomiske ytelsene, og får ikke lenger botilbud i mottak etter utreisefristen.<sup>1</sup> Videre er de økonomiske ytelsene fra 2004 redusert/falt bort for asylsøkere i transittfasen, for asylsøkere som venter på uttransportering til første asylland og for asylsøkere som ikke medvirker til å klarlegge egen identitet.

Mange mottak har møtt store utfordringer tilknyttet beboere med psykiske problemer og/eller med truende og voldelig atferd. I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2005, er det satt av midler til etablering av mottak som skal kunne følge opp personer med særskilte behov på en bedre måte.

## **2.4 Overføringsflyktninger**

Kvoten for overføringsflyktninger er i 2004 på 750 plasser, det samme som i 2003. Kvoten kan brukes fleksibelt i treårsperioden 2004 - 2006. Ubrukte plasser fra ett år kan overføres til året etter. Et etterslep på knapt 400 plasser gjorde at det i 2003 kunne tas ut 1 149 overføringsflyktninger. I løpet av det samme året ankom 1 630. Det høye ankomsttallet skyldes at flyktninger som ble tatt ut i 2002, først ankom i 2003. I 2004 er det ved utgangen av oktober foretatt kommisjonsreiser til Elfenbenskysten, Kamerun, Malaysia, Ghana og Thailand.

I forslaget til statsbudsjett for 2005 foreslår regjeringen å øke kvoten til 1000 plasser. Fra 2003 er det iverksatt et kulturorienteringsprogram for overføringsflyktninger som skal gjenbosettes i Norge. Programmet gjennomføres for større grupper overføringsflyktninger i avreiselandet. Programmet omfatter også informasjon til de kommunene i Norge som skal motta overføringsflyktninger. Programmet er initiert av Utlendingsdirektoratet og drives av International Organization for Migration (IOM). I 2004 utprøves et eget program tilpasset barn.

## **2.5 Bosetting**

Den nye [bosettingsordningen](#) som ble innført fra 1. januar 2002 har ikke ført til vesentlig raskere eller økt bosetting. Hovedårsaken synes å være mangel på boliger, særlig til enslige, i de større byene og kommunene. Integreringstilskuddet er fra 1. januar 2004 økt til NOK 393 000. Det utbetales over en femårsperiode for hver flyktning kommunen bosetter. I forslaget til statsbudsjett for 2005 foreslår regjeringen å øke integreringstilskuddet til NOK 432 000 for voksne og NOK 412 000 for barn under 18 år. Det gir et snitt på NOK 425 000.

På bakgrunn av anmodningsvedtak i Stortinget har Kommunal- og regionaldepartementet gjennomført en intern evaluering av bosettingsordningen. Resultatet av evalueringen ble meddelt Stortinget i revidert nasjonalbudsjett i mai 2004 og forslagene til tiltak er fulgt opp, bl.a. differensiering av integreringstilskuddet for voksne og barn fra 2005.

Det er i 2004 behov for å bosette om lag 5 300 personer fra mottak og overføringsflyktninger. Kommunene tilbyr så langt i år 5 200 plasser. Basert på dagens ankomster og innvilgelser, ser bosettingsbehovet i 2005 ut til å bli om lag 4 500 plasser.

## **2.6 Lov- og forskriftsendringer på asyl- og innvandringsfeltet**

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med en rekke lovendringer for å styrke kontrollen og styringen av praksis i utlendingsforvaltningen. Departementet tar sikte på å legge frem følgende lovendringsforslag for Stortinget høsten 2004:

- Adgang for departementet til å gi Utlendingsdirektoratet generelle instruksjoner om lovtolkning og skjønnsutøvelse
- Adgang for departementet til å beslutte at Utlendingsdirektoratets positive vedtak (vedtak til gunst for søkeren) skal overprøves av Utlendingsnemnda

- Adgang for departementet til å bringe positive vedtak i Utlendingsnemnda inn for domstolene til overprøving
- Innføring av en ordning med stornemnd i Utlendingsnemnda.
- Kongen i Statsråd blir klageorgan i saker som vedrører rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn

Kommunal- og regionaldepartementet la april 2004 fram for Stortinget lovforslag om rett og plikt til norskopplæring for innvandrere med tillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse. Det foreslås krav om gjennomført norskopplæring i forbindelse med søknad om bosettingstillatelse og søknad om statsborgerskap.

Våren 2002 ble rapporten *Om trusler og alvorlig kriminalitet, særlig familievold og annen grov vold*, også kalt "Familievoldsrapporten", lagt frem. Mandatet knyttet seg hovedsakelig til å vurdere tiltak som kan bedre situasjonen for dem som er utsatt for vold fra utlendinger i Norge. På bakgrunn av rapporten har Kommunal- og regionaldepartementet foreslått følgende endringer i utlendingsloven og -forskriften:

- Utvidet adgang til å utvise på grunnlag av straffbare handlinger, ved at utlending med arbeids- eller oppholdstillatelse kan utvises dersom det straffbare forholdet kan føre til fengselsstraff i mer enn seks måneder (i dag ett år). Videre skal utlending med bosettingstillatelse kunne utvises dersom det straffbare forholdet kan føre til fengselsstraff i to år eller mer (i dag i ett år eller mer).
- Endring av reglene om utsatt iverksettelse. Hensynet til den som er utsatt for trusler og vold skal tillegges større vekt ved vurderingen av om det skal gis utsatt iverksettelse.
- Utlendinger som er siktet for straffbare handlinger skal ikke kunne søke om tillatelse fra riket.
- Tydeliggjøre i utlendingsforskriften at dersom en utlending utgjør en trussel for en person i Norge eller er dømt for familievold eller annen grov vold, skal dette tillegges særskilt vekt ved vurderingen av om utvisning skal skje.

Kommunal- og regionaldepartementet har hatt på høring forslag til bestemmelser i utlendingsforskriften om hvem som skal anses som flyktning iht. Flyktningkonvensjonen 28. juli 1951 art. 1 A, jf. protokoll 31. januar 1967. Forslaget til forskriftsbestemmelsene utfyller og supplerer konvensjonens bestemmelser. Bestemmelsene er ikke vedtatt ennå.

Ordningen med fri rettshjelp til asylsøkere er under revisjon. Kommunal- og regionaldepartementet har oversendt et lovforslag til Stortinget om at retten til advokatbistand ved behandling i første instans, som hovedregel skal fjernes. I stedet skal asylsøkeren gis informasjon og bistand av en uavhengig organisasjon. Ved en eventuell klagebehandling skal det imidlertid gis advokatbistand.

På bakgrunn av et anmodningsvedtak fra Stortinget, sendte Kommunal- og regionaldepartementet den 4. november 2003 på høring et forslag til endringer i vilkårene for oppholdstillatelse på grunnlag av familiegjenforening med ektefelle. Endringsforslagene innebærer at utlendinger som søker familiegjenforening med ektefelle i Norge, må dokumentere at ekteskapskontrakten gir ektefellene like, religiøse som lovmessige, retter til skilsmisse. Videre innebærer endringsforslaget at ektefeller som tidligere har vært gift i utlandet må dokumentere at ekteskapet er oppløst i henhold til hjemlandets lovgivning, for å kunne få familiegjenforening med ny ektefelle. Høringsfristen utløp 19. desember 2003. Høringsuttalelsene viser at forslaget reiser til dels store betenkeligheter i forhold til Norges internasjonale forpliktelser.

Dette gjelder særlig diskrimineringsforbudet, idet forslaget i praksis vil kunne utelukke kvinners adgang til familiegjennforening. Forslaget vil videre ikke kun ramme muslimske kvinners adgang til familiegjennforening, hvilket forslaget i utgangspunktet var ment å beskytte, men også grupper med annen religiøs tilknytning. Videre vil forslaget kunne komme i konflikt med EMK art. 8 om retten til familieliv og FNs barnekonvensjon. Endringer i norsk rett vil heller ikke medføre endringer i andre staters nasjonale rett, herunder deres internasjonale privatrett. På bakgrunn av høringsuttalelsene og de utredninger departementet innhentet, konkluderer departementet i Odelstingsproposisjon nr. 51 (2003-2004) med at endringene ikke bør vedtas.

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med å gjennomføre endringer i utlendingsloven som følge av Rådsdirektiv 2002/90/EF av 28. desember 2002 om definisjon av hjelp til ulovlig innreise og transitt, og Rådets rammeavgjørelse av samme dato om styrking av de strafferettslige rammer med henblikk på bekjempelse av hjelp til ulovlig innreise og transitt samt ulovlig opphold.

Utlendingsforskriftens bestemmelser om sesongarbeidstillatelse ble endret med virkning fra april 2004. Med dette skal bl.a. tillatelsen gis lengre varighet.

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med å innskjerpe kravet om underhold ved familiegjennforening. Det vil bli fremmet forslag om færre unntak fra kravet, slik at lovens hovedregel om at utlendinger som får oppholdstillatelse for familiegjennforening også blir hovedregelen i praksis.

Reglene om visum er endret. Det ble innført gebyr for å søke om visum sommeren 2004. Det vil også bli stilt krav om reiseforsikring for å få visum.

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med å endre utlendingsforskriften slik at mannskap på utenlandsk skip i innenriksfart delvis unntas fra kravet om arbeidstillatelse.

## **2.7 Tilbakevending**

Norske myndigheter gir økonomisk støtte til flyktninger med oppholdstillatelse og som ønsker å vende tilbake til hjemlandet. De to viktigste virkemidlene i arbeidet med tilbakevending er den økonomiske støtten til hver enkelt flyktning som vender tilbake, og økonomisk støtte til prosjekter som stimulerer til tiltak som forbereder flyktninger på tilbakevending. Støtten til tilbakevending er på NOK 15 000 pr person pluss dekning av reiseutgifter.

Vi er i en periode med lav aktivitet på tilbakevending. I 2003 var det totalt 55 personer som reiste til hjemlandet med tilbakevendingsstøtte. Om lag halvparten av disse vendte tilbake til Bosnia-Hercegovina. Så langt i 2004 tyder intet på en nevneverdig oppgang i tallet på tilbakevendte.

## **2.8 Retur**

Et viktig tiltak med sikte på å forebygge at mennesker uten beskyttelsesbehov kommer til landet, er raske returer for de som får avslag på asylsøknaden. Regjeringen ønsker på et tidlig tidspunkt å informere asylsøkerne om den reelle muligheten til å få bli i Norge og konsekvensene ved innvilgelse eller avslag. Slik informasjon gis i dag i mottak eller gjennom tilbudet om hjemreise fra IOM.

Våren 2003 ble de nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe som skulle se på retur til Irak. Norge ga et tilbud om en tilbakevendingsstøtte på kr 10 000 til personer som ville vende frivillig tilbake til Irak. Tilbudet gjaldt for personer som hadde ankommet Norge før 15. april 2003 som enten hadde fått avslag eller som enda ikke hadde fått avgjort sin asylsøknad. Tilbakevendingen ville skje med IOM. Fristen for å melde interesse gikk ut 1. april 2004. Totalt hadde da 281 meldt seg for retur, hvorav 125 har returnert til Irak.

Totalt ble det returnert i underkant av 8 500 personer i 2003. 6 945 personer ble transportert ut av politiet, mens 1 456 personer reiste hjem frivillig ved hjelp fra IOM. Per 15. november 2004 var ca 3200 personer uttransportert fra Norge. I tillegg har i underkant av 800 personer returnert ved hjelp av IOM.

Norge har de siste årene lagt ned mye arbeid i inngåelse av retur- og tilbaketakelsesavtaler. I 2003 inngikk Norge en avtale med Sverige som forenkler prosedyrene og korter ned tidsfristene ifm retur etter Dublin-forordningen. I 2004 har Norge gjennomført forhandlinger med Kroatia, Slovakia og Serbia og Montenegro. Avtale med disse landene, samt med Hong Kong, Moldova og Macao, vil trolig undertegnes vinteren 2004/2005.

## **2.9 Spesielt fremtredende problemstillinger**

### *Psykiske helseproblemer*

For mottakssystemet er det en utfordring at en del asylsøkere har såpass omfattende psykiske problemer at de ikke klarer å ta vare på seg selv, og at noen utgjør en fare for seg selv og andre. Asylsøknadene til disse personene skal prioriteres, men man må likevel påregne at de blir værende i kortere eller lengre tid i mottakssystemet. Enkelte av disse er i behov av særskilte tiltak, men erfaring viser at det ordinære helsetjenesteapparatet ikke fanger dem opp i tilstrekkelig grad. Situasjonen avspeiler også den generelt vanskelige situasjonen i det psykiske helsetsevernet i Norge. De særskilte mottakstiltakene er svært kostbare, og personer med psykiske problemer er svært vanskelige å få bosatt fordi kommunene vegrer seg mot å bosette dem. De blir dermed værende lenge i mottak, på tross at av alle faginstanser ser dette som svært uheldig. Det er iverksatt ekstraordinære tiltak i flere ordinære mottak. For å se på situasjonen og vurdere tiltak for å bedre den psykiske helsen i mottak, ble det i 2003 nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe med representanter for utlendingsmyndighetene og helsemyndighetene. Det arbeides nå med oppfølging av tiltakene, som på den ene siden gjelder generelle forhold i mottak og helsetjenestene, og på den annen side gjelder personer med særskilte behov knyttet til psykiske lidelser. Dette arbeidet vil pågå både i 2004 og 2005.

### *Asylsøkere fra Somalia*

Behandlingen av asylsøknader fra somaliere ble stilt i bero fra midten av september til midten av desember 2003. I denne perioden ble asylpraksisen vurdert. I denne vurderingen inngikk vurdering av praksis i andre Schengen-land, kartlegging av reiseruter, prioritering av uttransportering av somaliere med avslag i henhold til Dublin-regelverket, reisedokumenter, praksis i asylsaksbehandlingen og samarbeid med International Organization for Migration (IOM) og FN-organer i regionen. Berostillingen førte til en betydelig reduksjon i nye ankomster. Etter gjenopptakelse av behandling av søknadene har antallet asylsøkere fra Somalia igjen økt, og det ser ut til at Norge har en høyere innvilgelsesprosent enn de andre nordiske landene. Utlendingsdirektoratet (UDI) er bedt om å vurdere bakgrunnen for dette.

### 3. INTEGRERING

#### 3.1 Introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere

[Lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere](#) (introduksjonsloven) ble vedtatt sommeren 2003. Loven trådte i kraft som en frivillig ordning 1. september 2003, og ble obligatorisk fra 1. september 2004. I loven reguleres en ordning der deltakelse i et individuelt tilrettelagt introduksjonsprogram gir rett til en bestemt ytelse til livsopphold, introduksjonsstønad. Ordningen skal styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, samtidig som den gir kommunene en bedre rettslig ramme i integreringsarbeidet. Personer med behov for grunnleggende kvalifisering og som har fått asyl, oppholdstillatelse på humanitært grunnlag eller kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon, overføringsflyktninger, samt familiegjennforente til disse gruppene, får rett og plikt til å delta i programmet. Rett og plikt gjelder kun de som er bosatt etter avtale mellom utlendingsmyndighetene og kommunen.

Introduksjonsprogrammet skal være en heldagsbeskjeftigelse og helårlig, og kan vare så lenge deltaker har behov for det, men maks inntil to år, med tillegg av godkjent permisjon. Kommunen skal så snart som mulig, og senest innen tre måneder etter bosetting i kommunen tilrettelegge introduksjonsprogram i henhold til introduksjonsloven. Hovedelementene i programmet er opplæring i norsk og samfunnskunnskap, samt tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet. Den som deltar i programmet, har krav på introduksjonsstønad som utgjør to ganger grunnbeløpet i folketrygden (kr 117 556 pr. 1. mai 2004) på årsbasis. Deltakere under 25 år mottar 2/3 stønad. Ved illegitimt fravær reduseres ytelsen. Stønadens samordnes med ytelser fra folketrygden, men den avkortes ikke ved inntekt fra arbeid deltakeren har ved siden av introduksjonsprogrammet. Stønaden er skattepliktig. Videre knytter stønaden seg til den enkelte, den er uavhengig av familiesituasjon og av deltakers faktiske utgifter.

Kommunene er hovedansvarlig for introduksjonsprogrammene. Til kommunens arbeid med integrering av flyktninger utbetaler staten et integreringstilskudd, som for 2004 er på kr 393 000 pr. flyktning fordelt på fem år. Det gis eget tilskudd til norskopplæring for voksne innvandrere. Introduksjonsordningen forutsetter at kommunene samarbeider tett med Aetat.

I oktober 2004 la Kommunal- og regionaldepartementet fram [Ot.prp. nr 2 \(2004-2005\) Om endringer i introduksjonsloven](#). Her foreslås en innstramming i personkretsen som har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, ved at familiegjennforente til personer som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse på humanitært grunnlag etter søknad om asyl, tas ut av personkretsen. Dette er begrunnet i gjeninnført underholdskrav for nærmeste familie for denne persongruppen. Underholdskravet signaliserer at herboende selv har ansvaret for å forsørge sine familiemedlemmer. Hensynet til samsvar mellom utlendingsloven og introduksjonsloven tilsier at det i den grad det er mulig bør være samsvar mellom hvordan de ulike gruppene vurderes i disse to lovene.

Forslaget er nå til behandling i Stortinget.

#### 3.2 Lov mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion mv.

Et lovutvalg (Holgersentvalget) avga 14. juni 2002 sin innstilling i [NOU 2002:12 Rettslig vern mot etnisk diskriminering](#). Utvalget foreslår at det rettslige vernet blir styrket gjennom en ny sivilrettslig lov mot etnisk diskriminering som skal virke på alle samfunnsområder. Foruten et forbud mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, foreslås forbud mot trakassering, forbud mot instruks om å diskriminere, samt forbud mot diskriminering i samvirke mel-

lom flere eller organisert rasistisk virksomhet. Utvalget foreslår også en aktivitetsplikt for offentlige myndigheter og for arbeidsgivere i både offentlig og privat sektor for å fremme etnisk likestilling og unngå diskriminering.

Kommunal- og regionaldepartementet sendte NOU 2002: 12 på bred høring. I [høringsbrevet](#) ble det gjort oppmerksom på at regjeringen vil utrede muligheten for å etablere et felles håndhevingsapparat for diskriminering på grunnlag av etnisitet og kjønn. Det foreslåtte håndhevingsapparatet tilsvarer i stor grad håndhevingsapparatet for likestilling mellom kjønnene. Parallelt med høringen nedsatte derfor regjeringen høsten 2002 en arbeidsgruppe med representanter fra flere departementer for å utrede et mulig felles apparat for diskriminering på grunnlag av kjønn og etnisitet. Arbeidsgruppens rapport [Felles håndhevingsapparat for diskriminering på grunnlag av kjønn og etnisitet](#) ble sendt på bred høring i juni 2003, se [høringsbrevet](#). Regjeringen besluttet i februar 2004 å fremme forslag om et slikt felles håndhevingsapparat som skal arbeide for kjønnslikestilling og etnisk likestilling, se [pressemelding](#). Regjeringen vil også foreslå at FNs rasediskrimineringskonvensjon blir inkorporert i norsk rett gjennom lov mot etnisk diskriminering.

Holgersenutvalget knyttet lovens forbud mot diskriminering til etnisitet som diskrimineringsgrunnlag. Høringen av NOU 2002: 12 viste at loven foruten diskriminering på grunnlag av etnisitet, burde omfatte religion eller livssyn. Det samme gjelder nasjonal opprinnelse, hudfarge, språk og avstamning. Kommunal- og regionaldepartementet mener at det for diskrimineringsgrunnlagene religion og livssyn kan være et særskilt behov for unntak fra diskrimineringsforbudet. I [høringsbrev av 28. oktober 2003](#) skisseres en mulig løsning på lovregulering av et slikt unntak.

Kommunal- og regionaldepartementet vil i løpet av 2004 legge fram en Ot.prp. om lov mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion mv. Til samme tid vil Barne- og familiedepartementet fremme en ot.prp. om lov om det nye felles håndhevingsapparatet for likestilling og diskriminering. Det tas sikte på at det nye apparatet; et Likestillings- og diskrimineringsombud og en Likestillings- og diskrimineringsnemnd skal føre tilsyn med likestillingsloven, lov mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion mv. og bestemmelsene om vern mot diskriminering i arbeidsmiljøloven. Regjeringen arbeider for at det nye apparatet skal være på plass fra januar 2006. Det tas høyde for tilsyn med ny diskrimineringslovgivning på sikt skal kunne legges til samme apparat. Et lovutvalg utreder for tiden diskrimineringsvernet for funksjonshemmede og skal legge fram sin innstilling i desember 2004.

### 3.3 Ny lov om statsborgerskap

Statsborgerlovutvalget avga 21. desember 2000 sin innstilling i NOU 2000: 32 Lov om erverv og tap av norsk statsborgerskap. Kommunal- og regionaldepartementet arbeider fortsatt med Ot.prp. om ny statsborgerlov. Etter planen skal proposisjonen fremmes for Stortinget innen utgangen av 2004. Regjeringen vil ikke følge utvalgets forslag om å innføre et hovedprinsipp om dobbelt statsborgerskap.

Et sentralt formål med forslaget til ny lov er at alle materielle vilkår for erverv og tap skal fremgå av selve loven. Dersom vilkårene i loven er oppfylt, skal søkeren ha et rettskrav på statsborgerskap.

Ny lov vil fortsatt bygge på nedstammingsprinsippet. Det innebærer at norsk statsborgerskap overføres automatisk til barnet fra en eller begge foreldre ved fødsel. Det foreslås full likestilling mellom mor og far, slik at det blir uten betydning for barnets erverv av norske statsbor-

gerskap om det er mor eller far som er norsk ved barnets fødsel, om barnet er født i eller utenfor ekteskap, i eller utenfor Norge.

Et vesentlig element i proposisjonen er vilkårene for å erverve norsk statsborgerskap etter søknad. Vilåårene som foreslåå er delvis en lovfesting av gjeldende praksis, og delvis nye. Statsborgerskap skal kunne søkes fra fylte 12 år. Det foreslåå blant annet å innføre et krav om gjennomført norskopplåring som vilkår for statsborgerskap. Botidskravet vil fortsatt være 7 år, som kan opptjenes i løpet av en 10 års periode.

Ved å innføre et rettskrav på statsborgerskap i bestemte tilfelle blir det som hovedregel unød-  
vendig å skille mellom erverv ved melding og etter søknad. Det foreslåå at erverv etter søknad  
blir den sentrale ervervsmåte, slik at erverv ved melding ikke videreføres i ny lov. Ett unntak  
gjøres for nordiske borgere. Behandling av klagesaker foreslåå flyttet fra departementet til  
behandling i Utlendingsnemnda.

I proposisjonens foreslåå innført en seremoni for nye, norske borgere, som skal finne sted  
etter at statsborgerskapet er innvilget. Fordi det ikke dreier seg om et ervervsvilkår, og fordi  
det er fylkesmennene som foreslåå gitt oppgaven med å avholde seremonier, foreslåå ikke  
ordningen lovfestet.

### **3.4 Stortingsmelding om mangfold gjennom inkludering og deltakelse**

Den norske befolkningen er betydelig mer variert enn før når det gjelder opprinnelse, ut-  
seende, religion, kultur, språk og levemåte. I tillegg har innbyggerne ulike botid og tilknyt-  
ning til landet. Regjeringen mener at det nye mangfoldet både er naturlig og ønskelig.  
Stortingsmeldingens fokus ligger på to områder, og har enkeltmenneskets rett til å være  
annerledes, velge levemåte fritt og til å tenke annerledes enn flertallet, som utgangspunkt.

Samfunnsutviklingen innebærer at det vil være flere oppfatninger om hvordan det er riktig  
og godt å leve. Nye dilemmaer og spenningsforhold (ofte knyttet til familieliv, kjønnsrol-  
ler og religion) handler om forholdet mellom individ og gruppe, mellom mindretallsinter-  
esser og flertallsinteresser, og om frihet for den enkelte versus behovet for fellesskap, ”so-  
sialt lim” og felles kjøreregler. Utviklingen av et harmonisk pluralistisk samfunn er ikke  
mulig uten et visst innslag av konflikter og uenighet. Utfordringen er å ha gode demokra-  
tiske måter å håndtere uenigheten på. Menneskerettighetene står også sentralt i mang-  
foldspolitikken.

Stortingsmeldingen flytter oppmerksomheten fra førstegenerasjons innvandrere til barna  
deres som enten er født i Norge, eller vokst opp i Norge. Stortingsmeldingen avgrenser  
integreringspolitikken til personer som har innvandret, og til forutsetninger for å få nye  
innvandrere til å kunne delta i samfunnet og bli selvforsørget i størst mulig utstrekning.  
Rundt 60 000 barn er i dag født i Norge av innvandrede foreldre. Flertallet kommer fra  
familier med ikke-vestlig bakgrunn, og nesten ingen er over 30 år. Hvordan barna av førs-  
tegenerasjons innvandrere plasserer seg i samfunnsbildet som voksne er et mål på om po-  
litikken for mangfold gjennom inkludering og deltakelse er vellykket. Barnas muligheter  
er avhengig av hvilke barrierer de møter, i form av levemåtsforhold i familien, grad av  
aksept og/eller diskriminering i samfunnet og øvrig befolkning, men også rådende hold-  
ninger og verdier i deres eget sosiale miljø og familie. Stortingsmeldingen drøfter hvordan  
politikken skal bidra til å sikre deres rett og muligheter til å ta egne valg for sine liv, uten  
begrensinger sammenlignet med andre jevnaldrende på grunn av hudfarge, kulturbakgrunn  
eller religion. Verken religion eller kultur skal brukes til å undertrykke enkeltmennesket.

Meldingen går konkret inn på grensene for toleranse, og drøfter regjeringens sentrale verdigrunnlag, så som demokrati, kjønnslikestilling og menneskerettigheter i forhold til hverdagssituasjoner i familie og skole.

Økende mangfold og nye måter "å være norsk" på utfordrer både flertallet og mindretallene i befolkningen, og det utfordrer måten en lager politikk på. Tilpasning av offentlige tjenester til nye behov og brukere blir sentralt og er viktig for å anerkjenne det nye befolkningsmangfoldet i praksis. Regjeringens arbeid for å modernisere offentlig sektor og tilpasning av offentlige tjenester som følge av nyere innvandring, tar begge utgangspunkt i at brukernes behov endrer seg over tid og at det er behov for større valgfrihet mellom og innenfor tjenestene.

Stortingsmeldingen ble lagt frem 1. oktober 2004 og kan leses [på denne nettsiden](#).

### **3.5 Nye initiativ på integreringsområdet**

#### *Gjennomgang av organiseringen av forvaltningsapparatet på innvandrings- og integreringsfeltet*

Kommunal- og regionaldepartementet har tatt initiativ til en gjennomgang av organiseringen av forvaltningsapparatet på innvandrings- og integreringsfeltet. Hensikten er å få vurdert om en annen organisering vil bidra til å oppnå en styrket, mer koordinert og målrettet innsats for å inkludere innvandrere i det norske samfunnet. Bakgrunnen for gjennomgangen er at det har vært vanskelig for Utlendingsdirektoratet (UDI) å prioritere det langsiktige integreringsarbeidet i perioder med sterk vekst i antall søknader om asyl, oppholds- og arbeidstillatelse, familiegjenforening m.m. Et eksternt konsulentselskap har fått i oppdrag å vurdere om en deling av UDI vil gi en styrket innsats og bedre effekt i integreringsarbeidet. Det skal også vurderes om det eventuelt er andre organisasjonsendringer som bør gjennomføres istedenfor eller i tillegg til en deling av UDI, for eksempel endringer i arbeidsdelingen mellom direktorat og departement eller andre virksomheter, herunder fylkesmannsembetene, kommunene og det nye felles håndhevingsapparatet for likestillingsloven og den kommende loven mot etnisk diskriminering. Det vil bli sett hen til den svenske og danske organisasjonsmodellen. Arbeidet ble igangsatt 1. februar 2004, og sluttrapport ble levert 17. august 2004. Rapporten "Framtidig organisering av forvaltningsapparatet på innvandrings- og integreringsfeltet" kan leses [på denne nettsiden](#).

#### *Omlegging av norskopplæringen*

Kommunal- og regionaldepartementet har i [Ot.prp. nr 50 \(2003-2004\) Om lov om endringer i introduksjonsloven mv.](#) fremmet forslag om rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Loven er vedtatt i Stortinget med små endringer.

I dag er det kommunene som er ansvarlige for å gi norskopplæring til innvandrere, og staten refunderer utgiftene. Kommunene kan gi opptil 850 timer norskundervisning for personer som har utdanning tilsvarende norsk grunnskole eller mer fra hjemlandet (A-løp). De med liten eller ingen utdanningsbakgrunn kan få opptil 3000 timer norskundervisning (B-løp). Refusjonen skjer per undervisningstime, med tilskudd per deltager.

I lovforslaget begrenses rett og plikt til opplæringen til 300 timer, hvorav 50 timer skal være i samfunnskunnskap på et språk innvandreren forstår. Det prinsipielle utgangspunktet er de som skal omfattes av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, bør ha utsikt til varig opphold i Norge. Det innebærer at personer som har en tillatelse etter utlendingsloven som danner grunnlag for bosettingstillatelse, omfattes av ordningen. Med dette utgangspunktet er det foreslått enkelte innvandrere både vil ha rett og plikt til opplæring i norsk og samfunns-

kunnskap, andre vil ha plikt til norskopplæring uten rett til gratis opplæring, og noen vil verken ha rett eller plikt til norskopplæring.

- Rett og plikt til opplæring i 300 timer vil gjelde de som har asylstatus, er overføringsflyktninger, har opphold på humanitært grunnlag, har fått kollektiv beskyttelse og er familiegjennforent med disse. Rett og plikt vil også gjelde familiegjennforente til norske og nordiske borgere.
- Arbeidsinnvandrere utenfor EØS-/EFTA-området og deres familiemedlemmer vil ha plikt til å delta i opplæringen, men vil ikke få rett til gratis norskopplæring.
- De som har tillatelser som ikke danner grunnlag for bosettingstillatelse, får verken rett eller plikt til norskopplæring. Det vil gjelde bl.a. au pairer og studenter. Det samme gjelder de som har fått opphold etter EØS-/EFTA-regelverket og nordiske borgere.

Plikt til opplæring gjelder personer i aldergruppen 16 – 55 år. Rett eller plikt til opplæring foreligger ikke hvis det dokumenteres at vedkommende har tilstrekkelig kunnskaper i norsk eller samisk. Dersom særlige helsemessige grunner foreligger, kan kommunene fritas for plikt til norskopplæring.

I tillegg til 300 timer obligatorisk norskopplæring foreslås det at kommunene får en plikt til å tilby ytterligere opplæring i 2700 timer for personer med behov for slik opplæring, men opplæring utover 300 timer vil ikke bli obligatorisk for noen. Det er foreslått at tildeling av opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal være et enkeltvedtak som kan påklages.

Det foreslås videre at gjennomført obligatorisk opplæring i 300 timer settes som vilkår for innvilgelse av bosettingstillatelse og for erverv av norsk statsborgerskap.

Innføringen av en individuell rett og plikt til norskopplæring vil bli fulgt opp med en revidert tilskuddsordning og et nasjonalt registreringssystem. Registreringssystemet er nødvendig for å sikre at personene kan ta ut sin rett og plikt og for å sikre dokumentasjon av gjennomført opplæring.

#### *Språkkartlegging av barn i førskolealder*

Det er viktig å registrere språkvansker så tidlig som mulig i et barns liv. Alle fireåringer gjennomgår i dag en helhetlig kontroll utført av helsesøstre, der også språklig utvikling blir kartlagt. Målet med språkkartlegging er å avdekke behov for styrking av språkutvikling og eventuelt å tilråde barnehageplass med særskilt oppfølging av språkutvikling. At en griper inn tidlig kan avhjelpe språkvansker og forebygge seinere vansker. Problemet har vært at det er mangel på tilgjengelig materiale for testing.

Som et ledd i oppfølgingen av handlingsplanen for å øke deltakelsen i samfunnet for barn og unge med innvandrerbakgrunn, ble det i 2003 bevilget 1 million kroner fordelt på Drammen kommune og Grorud bydel i Oslo, til et prosjekt for at disse skulle kunne systematisere og spre erfaringer med språkkartlegging i helsestasjon og barnehage til andre kommuner og bydeler. De to instansene har samarbeidet om prosjektet. I 2004 er det bevilget 1 million kroner til videreføring av dette arbeidet.

#### *Unge med innvandrerbakgrunn*

Regjeringen vil rette større oppmerksomhet mot unge med innvandrerbakgrunn. Mange av dem har bodd mesteparten eller hele sitt liv i Norge, og de møter andre muligheter og utfordringer enn annen ungdom og deres foreldre gjør. Det er ønskelig at deres egen beskrivelse av virkeligheten kommer fram. I samarbeid med Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) er det i 2004 derfor igangsatt en prosess som skal samle virkelighetsbeskrivelser fra ungdom med innvandrerbakgrunn, synliggjøre dette, skape debatt og dokumentere dette til videre bruk i politikktutviklingen. Det er mulig at prosessen munner ut i en utredning laget av unge med innvandrerbakgrunn selv. Det er satt av 1 million kroner til arbeidet i 2004.

#### **4. FAMILIE- OG KJØNNSRELATERTE SPØRSMÅL**

Oppmerksomheten mot kvinne- og kjønnsrelaterte problemstillinger er stor. Det generelle likestillingsarbeidet er viktig i seg selv, men mest oppfølging har det vært i forhold til tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, handel med kvinner og vold mot kvinner. Det er utarbeidet tiltaksplaner innenfor disse områdene.

En rekke av spørsmålene som berører innvandrerkvinnens rettigheter, vold og overgrep blir behandlet av et utvalg som gjennomgår hele utlendingsloven. Dette gjelder også vilkår for oppholdstillatelse basert på det som gjerne kalles kjønnsbasert forfølgelse. Likeså vil utvalget avklare vilkår for om ofre for menneskehandel kan anerkjennes som flyktning. Utlendingslovutvalget la frem sin utredning 19. oktober 2004. Den kan leses [på denne nettadressen](#).

For øvrig foreligger det omfattende statistisk materiale om kvinner med innvandrerbakgrunn i rapporten *Innvandrerkvinner i Norge. Demografi, utdanning, arbeid og inntekt* (SSB 2002/21). Også andre statistiske analyser er å finne i rapporten *Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge* (SSB 2004/1). Begge disse kan lastes ned fra nettet, se [www.ssb.no](http://www.ssb.no)

##### **4.1 Tvangsekteskap**

*Handlingsplan mot tvangsekteskap* ble sluttført i 2001. Regjeringen ønsket imidlertid å videreføre innsatsen og la frem *Fornytt innsats mot tvangsekteskap* våren 2002. Der presenteres 30 nye tiltak innen områdene krisehjelp, regelverk, utdanning, kompetanseheving, informasjons- og holdningsskapende arbeid. Flere av tiltakene er allerede gjennomført. På regelverksiden kan det nå reises offentlig påtale i saker som omhandler tvangsekteskap, i tillegg til at strafferammen er skjerpet. Videre har man iverksatt regler for å motvirke barneekteskap. Fra 1. november 2003 er kravene til underholdsplikt skjerpet for ungdom under 23 år. Det er også opprettet et system med kriseboliger hvor fem store kommuner har inngått et forpliktende samarbeid. Det skal til enhver tid stå 10 boliger parat i krisesaker. Arbeidet følger av et tverrdepartementalt samarbeid som koordineres av Barne- og familiedepartementet. Du kan lese mer om arbeidet [på denne nettadressen](#).

##### **4.2 Kjønslemlestelse**

*Handlingsplan mot kjønnslemlestelse* ble lagt frem i 2001 og oppfølgingen av denne er prosjektorganisert gjennom *Omsorg og kunnskap mot kvinnelig omskjæring*, også kalt OK-prosjektet. Siden ble *Regjeringens innsats mot kjønnslemlestelse 2002* lagt frem. Denne publikasjonen systematiserer tiltakene i handlingsplanen og oppfølgingen av disse samt at noen nye tiltak er kommet inn i tillegg. Det har vært stor aktivitet i OK-prosjektet og det er satt i gang mye arbeid, særlig på skolingssiden. Arbeidet gjennom handlingsplanen og OK-prosjektet fases ut ved utgangen av 2004 og en videre forankring av arbeidet mot kjønnslemlestelse er besluttet lagt til NAKMI, det nasjonale kompetansesenteret for minoritetshelse. Innsatsen i planperioden og arbeidet innenfor OK-prosjektet skal evalueres. Arbeidet, både i planleg-

gingsfasen og i oppfølgingen, har vært et resultat av en tverrdepartemental innsats som koordineres av Barne- og familiedepartementet. Les mer om handlingsplanen [på denne nettadressen](#). Og nærmere om OK-prosjektet finner du [på denne nettadressen](#).

### 4.3 Handel med kvinner og utenlandsprostitusjon

*Handlingsplan mot handel med kvinner og barn* ble lagt frem i februar 2003. Planen har en økonomisk ramme på ca 100 mill kr over tre år. De 23 tiltakene omfatter innsats for å beskytte kvinner og barn som er ofre, forhindre og forebygge rekruttering, styrke innsatsen for å avdekke og straffeforfølge bakmenn samt tiltak for å styrke kunnskap og samarbeid. For å bedre kunnskapsnivået nasjonalt er det blant annet satt ut to forskingsoppdrag. Den første empirisk baserte forskningsrapporten i Norge på denne tematikken ble lansert 8. mars 2004 under tittelen *Crossing Borders An Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings* (Fafo 2004). Rapporten er lagt ut som pdf-fil [på denne nettadressen](#). Det er videre innført en refleksjonsperiode for ofre, noe som innebærer at saken til et potensielt offer skal legges i bero minst 45 dager. Videre kan under visse vilkår gis midlertidig oppholdstillatelse med tilbud om oppfølging og rehabilitering. Fra årsskifte vil et pilotprosjekt starte opp i Oslo med et koordinerende system for bistand og beskyttelse for ofre. Arbeidet mot handel med kvinner er et omfattende samarbeid mellom mange instanser og innsatsen koordineres av Justisdepartementet. Handlingsplanen ligger [på denne nettadressen](#).

Den 8. oktober 2004 overleverte en arbeidsgruppe som har sett på erfaringene med kriminalisering av sexkjøp i Sverige og avkriminalisering i Nederland sin rapport til justisministeren. Regjeringen vil gå grundig gjennom rapporten, før det tas en beslutning om hvorvidt kjøp av seksuelle tjenester bør kriminaliseres ytterligere i Norge, sier justisministeren. Rapporten er et av tiltakene i arbeidet mot handel med kvinner og barn, og har også sett på bruken av det norske forbudet mot å kjøpe seksuelle tjenester av personer under 18 år. Rapporten kan du lese her:

<http://odin.dep.no/jd/norsk/publ/rapporter/012101-990544/dok-bu.html>

### 4.4 Vold mot kvinner

I august 2001 ble Kvinnevoldsutvalget oppnevnt av regjeringen. Utvalget skulle utrede spørsmål rundt stillingen til kvinner som utsettes for vold, trusler og overgrep. Utvalget la høsten 2003 frem sin rapport *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner* (NOU 2003:31). Du finner rapporten [på denne nettadressen](#). Her fremmes forslag til forbedringer i lovverket samt andre forebyggende tiltak. På bakgrunn av denne rapporten ble *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner* utarbeidet. Denne ble lagt frem våren 2004 som en videreføring av *Handlingsplan vold mot kvinner* som ble sluttført i 2003. Voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn er en av målgruppene. Kompetansen i hjelpeapparatet skal styrkes og det skal satses mer på kunnskapsutvikling og forskning på feltet. Arbeidet koordineres av Justisdepartementet. Du finner planen her:

[http://odin.dep.no/filarkiv/215012/Vold\\_i\\_nare.pdf](http://odin.dep.no/filarkiv/215012/Vold_i_nare.pdf)

## 5. ARBEID

### 5.1 Situasjonen på arbeidsmarkedet

Etter et par år med økende arbeidsledighet, har vi fra og med sommeren 2003 opplevd en svak vekst i sysselsettingen og et moderat fall i ledigheten.

Den registrerte arbeidsledigheten var på 3,7 prosent av arbeidsstyrken 2. kvartal 2004 (SSB, 2004). Det forventes en svak konjunkturoppgang i de kommende to årene.

## **5.2 Innvandrernes situasjon på arbeidsmarkedet**

Den registrerte arbeidsledigheten blant innvandrere økte svakt fra 9,7 prosent i 2. kvartal 2003 til 9,8 prosent 2. kvartal 2004. Spesielt utsatt er personer med afrikansk landbakgrunn, med hele 18 prosent arbeidsledige.

Ser vi på andelen innvandrere som er i arbeid, gikk denne ned fra 57,7 prosent i 4. kvartal 2002 til 55,6 prosent 4. kvartal 2003. Yrkesdeltakelsen for hele befolkningen sank i samme periode fra 70,1 til 69,4 prosent.

Blant personer som er født i Norge av utenlandsfødte foreldre var 57,9 prosent i arbeid per. 4. kvartal 2003. De har dermed høyere yrkesdeltakelse enn foreldregenerasjonen.

Det har vært en beskjeden vekst i antall registrerte arbeidssøkere fra de nye EU-landene. En vesentlig del av arbeidstillatelsene skyldes sesongarbeidskraft.

## **5.3 Politikk og tiltak i arbeidsmarkedsetaten**

En av de viktigste målsettingene i arbeidsmarkedspolitikken er å skape et inkluderende arbeidsliv, hvor alle som kan og vil får anledning til å jobbe.

Aetat satser generelt på jobbsøkningsaktiviteter og egenaktivisering tidlig i ledighetsperioden. Dersom dette ikke er tilstrekkelig, vil behov for kvalifisering og tiltak vurderes. Langtidsledige, ungdom og innvandrere prioriteres ved inntak på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Innvanderne utgjorde 28 prosent av deltakerne på ordinære arbeidsmarkedstiltak 2. kvartal 2004.

Aetat har de siste årene blitt styrket betydelig med hensyn til personellressurser. Dette gir mulighet for tettere oppfølging av den enkelte arbeidssøker.

Lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere ble obligatorisk fra og med 1. september i år. Loven forutsetter et aktivt og systematisk samarbeid mellom kommune og Aetat om kvalifisering og integrering av nyankomne innvandrere. Samarbeidet skal evalueres i 2004-2005.

Som ledd i regjeringens fattigdomssatsing er det satt av egne midler til målrettede arbeidsmarkedstiltak for langtids sosialhjelpsmottakere og innvandrere i 2004. I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2005 legges det opp til at innsatsen videreføres og styrkes.

## **5.4 Arbeidsmiljølovgivning**

Endringer i lov om arbeidsvern og arbeidsmiljø trådte i kraft 01.05.2004, og gir et skjerpet vern mot diskriminering i arbeidslivet, både ved ansettelse, under arbeidets gang og ved opphør av arbeidsforhold.

## **5.5 Rekruttering**

Et viktig rekrutteringstiltak innført i forbindelse med handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002 – 2006), er pålegget for statlige virksomheter om å innkalle minst én kvalifisert søker med innvandrerbakgrunn til intervju ved ansettelser. Dette tiltaket er nå evaluert. Det viser seg at blant de innvandrere som er innkalt til intervju i perioden har 34 prosent fått tilbud

om jobb. Blant innvandrere som har søkt stilling, er 14 prosent innkalt til intervju. På bakgrunn av de positive resultatene, ønsker regjeringen å videreføre ordningen.

Regjeringen vil sette i gang forsøk med ansettelsesforhold der virksomhetene nyttiggjør seg av faglig spisskompetanse blant innvandrere med kort botid, ved å åpne for engelsk som skriftlig arbeidsspråk.

Det vil i løpet av 2004 legges til rette for et samarbeid mellom myndighetene, partene i arbeidslivet, innvandrersorganisasjoner og andre institusjoner med ekspertise på området for å få til økt etnisk mangfold i arbeidslivet. Målet er blant annet å skape en arena for erfaringsutveksling og kunnskapsutvikling samt å fremme effektive tiltak for økt mangfold. Det skal deles ut en mangfoldspris til en virksomhet som har utmerket seg positivt når det gjelder å tilrettelegge for mangfold på arbeidsplassen. Prisen vil deles ut i 2005.

## **5.6 Kunnskap om etterkommeres deltakelse i arbeidslivet**

Det er behov for mer systematisk kunnskap om hvordan etterkommere av innvandrere fra ikke-vestlige land klarer seg i arbeidslivet. Det planlegges derfor et forskningsprosjekt som skal følge etterkommerne i arbeidslivet over tid, og som fokuserer på utdanningsbakgrunn, ansettelsesforhold, karriereutvikling osv.

Arbeidsledigheten er størst blant innvandrere<sup>2</sup> med landbakgrunn fra Afrika, med hele offentlige og private virksomheter til å gjennomføre tiltak i egen bedrift.

## **6. AVSLUTNING**

Et utvalg av prioriterte oppgaver i 2004:

- Obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap
- Introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger
- Lov mot etnisk diskriminering – nye håndhevingsorganer.
- Stortingsmelding om Norge som et flerkulturelt samfunn
- Ungdomskommisjon
- Oppfølging av handlingsplanen mot rasisme og diskriminering
- Bosetting av flyktninger – evaluering av bosettingsordning
- Generelt underholdskrav ved familiegjennforening
- Oppfølging av Handlingsplanen mot handel med kvinner og barn
- IGC formannskapet og NSHF-formannskapet i 2003-2004
- Statsborgerskap – Ot.prp. skal legges frem oktober 2004
- Returavtaler
- Omorganisering av utlendingsfeltet
- Fri rettshjelpsordning for asylsøkere
- Oppfølging av stortingsmelding om styringsforhold mellom KRD, UDI og UNE
- Reisedokumenter – innskjerping av praksis
- Endringer i pengereglementet ifm transitt, dublin-saker og personer som ikke medvirker til å avklare identitet
- EØS-utvidelse og overgangsordninger

- Norsk formannskap i Schengen høsten 2004
- Lengeventende barn i asylmottak
- Realitetsbehandling i Norge av søknader vedrørende særkullsbarn
- Familierelaterte spørsmål
- Ny utlendingslov – ferdigstilling av NOU og oppfølging av denne
- Bortfall av botilbud i mottak for personer med endelig avslag på asylsøknaden